

LISA 12: AJALOO AINEKAVA

Sisukord

AJALUGU	2
Õppeaine kirjeldus, eesmärk	2
Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa.....	3
Õppetegevus 6.–7. klassis	3
Õppetegevus 8.–9. klassis	3
Üldpädevuste ja läbivate teemade käsitlemine aineõppes	4
Üldpädevuste kujundamine ajaloo õppes	4
Ajaloo lõimingu õppekava läbivate teemadega.....	5
Ainetevahelise lõimingu rakendamine	6
Õpitulemused kooliastmeti	8
II KOOLIASTE	8
Õpitulemused II kooliastmes	8
III KOOLIASTE.....	10
Õpitulemused III kooliastmes	10
7. KLASS.....	11
8.KLASS.....	15
9.KLASS.....	19
ÜHISKONNAÕPETUS	22

AJALUGU

Õppeaine kirjeldus, eesmärk

Ajaloo õpetamine põhikoolis kujundab õpilastes huvi ajaloo vastu. See hõlmab arusaamist sündmustest ja muutustest oma lähikonna ning inimkonna ajaloos ja aja kulgemise seaduspärasustest. Õpetus algab õpilase ja tema pere elukäigu seostamisest kodukoha ja Eesti ajalooga. Aine käsitlemine aitab luua teadmist, et iga inimene on osa ajaloost ning et ajalugu mõjutab igäüht. Õpetamine põhineb kontsentrisuse printsiibil, toetudes ajateljele ning lähtudes varem õpitust.

Õppeaine eesmärgid on:

- 1) tekitada huvi oma pere, kodukoha ja kodumaa mineviku vastu;
- 2) laiendada ainealaseid teadmisi;
- 3) suunata aduma inimeste eluolu muutumist läbi aja;
- 4) suunata mõistma aja kulgemise seaduspära;
- 5) arendada lugemis- ja kirjutamisoskust;
- 6) laiendada sõnavara;
- 7) arendada oskust küsida vajadusel abi ja selgitusi;
- 8) õpetada mõistma enda kui kodaniku rolli ühiskonnas ning oma õigusi ja kohustusi.

Ajaloo õpetamisega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb huvi mineviku vastu; teab, et minevik on olnud muutuv ja väga mitmekesine;
- 2) omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost;
- 3) kirjeldab abivahendite toel olulisi ajaloosündmusi, inimeste eluviisi ja tegevusalasid õpitud ajastutel;
- 4) teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi; teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
- 5) nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna, kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;
- 6) teab ja väärtustab kombeid ning traditsioone oma kultuuris; väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning määratleb end oma rahva liikmena;
- 7) leiab infot eri teabeallikatest, oskab hinnata erinevate teabeallikate usaldusväärsust.

Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 6.–7. klassis

6. klassis algav ajaloo õppimine võimaldab õpilastel suhestuda minevikuga. Ajalooõpetuses lähtutakse õpilasest kui ajaloo osalejast. Õpilasel kujundatakse arusaam, et ajalugu on ka tema enda lugu. Toetatakse õpilase isiklikele kogemustele ning eelnevatele teadmistele ja kujutlustele, kesksel kohal on nende aktualiseerimine ja süstematiseerimine. Ajalooa tutvumine algab enamasti õpetaja suunamisel ja juhendamisel, kasutatakse praktilisi õpiülesandeid (nt vanematelt ja vanavanematelt teabe kogumine oma pere ja suguvõsa kohta). Korraldatakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, vaadatakse õppefilme. Õppetegevuse käigus omandatakse mitmesuguseid oskusi (küsimuste esitamine, teabe hankimine, eneseväljendamine), arendatakse koostööoskusi ja kujutlusvõimet. Ajalootunnis kasutatavad õppetegevused (lugemine, küsimustele vastamine, arutlemine, jutustuse kuulamine, ümberjutustamine) toetavad õpilaste psüühiliste protsesside ja kõne arengut, sealhulgas sõnavara rikastumist. Uut teemat käsitlema asudes selgitatakse välja õpilase eelteadmised ja laiendatakse sõnavara, et vältida võimalike väärkujutluste kinnistumist ja uute kujunemist. 6. klassis omandatakse teadmisi õpilase lähiümbruse kohta, 7. klassis keskendutakse juba laiemalt Eesti ajaloo ja üldajaloo õppimisele.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8. ja 9. klassis keskendutakse Eesti ajaloo seostele Euroopa ja maailma ajalooga. Euroopas ja maailmas toimunud sündmusi käsitletakse eeskätt Eesti ajaloo paremaks selgitamiseks ja ilmestamiseks. Rõhutatakse, et Euroopas toimunud sündmused on tugevasti mõjutanud Eestis toimunud sündmusi (sõjad, revolutsioonid, tootmissuhete muutused jms). Ajalooõpetuse puhul seni olulisena rõhutatud põhimõtetele lisandub 8.–9. klassis tähelepanu pööramine otsestele ja kaudsetele põhjuslikele seostele. 8. klassi ajalooõpetuses on oluline tuua selgelt esile seosed varem õpituga, 9. klassis on põhitähelepanu lähiajaloo sündmustel, kuna just neil on igapäevaelus kõige tajutavam mõju õpilasele, tema perele/suguvõsale ja keskkonnale. Kesksel kohal on õpetaja ja õpilase koostöö. Õpilane vajab õpetaja tuge ja juhendamist põhikooli lõpuni. Arvestades õpilaste lugemisraskusi, loetakse teksti klassis ühiselt ning analüüsitakse seejärel loetut õpetaja suunamisel, et tagada selle mõistmine. Peale uute mõistete omandamise on olulisel kohal ka sõnavara laiendamine üldisemalt.

Põhikooli lõpuni on vajalik näitlikustamine, teavet ei saada ainult õppetekstidest, vaid ka teistest allikatest (õpetaja jutustus, õppefilm, kaardid, fotod jne). Suur osa näitlikustamisest toimub teabe- ja sidetehnikavahendite toel. Õppe raames tehakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, näidatakse filme, mis kajastavad minevikus toimunud sündmusi.

Üldpädevuste ja läbivate teemade käsitlemine aineõppes

Üldpädevuste kujundamine ajaloo õppes

Kultuuri ja väärtuspädevus:

- teab, et ta on Eesti Vabariigi kodanik;
- teab, et on olemas erinevaid rahvaid ja kultuure;
- suhtub teistesse inimestesse lugupidavalt.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus:

- teab oma peamisi õigusi ja kohustusi;
- peab kinni ühiselu reeglitest;
- oskab kaaslastega arvestada;
- oskab konfliktidesse sattudes otsida abi täiskasvanutelt.

Enesemääratluspädevus:

- mõistab, et õppimine on vajalik;
- saab aru, millised on tema võimed ja oskused;
- püüab erinevates olukordades võimetekohaselt toime tulla;
- peab tähtsaks tervislikku eluviisi.

Õpipädevus:

- õpib võimetekohaselt;
- oskab oma tegevusi planeerida;
- oskab õppetöös ja elulistes situatsioonides kasutada (abiga) erinevaid infoallikaid;
- tunneb huvi uute teadmiste ja oskuste vastu.

5) Suhtluspädevus:

- arvestab suhtlemisel olukorra ja kaaslastega;
- väljendab arusaadavalt oma soove, seisukohti ja arvamusi;
- loeb ja kirjutab võimetekohaselt;
- kasutab (abiga) erinevaid infoallikaid.

6) Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogia pädevus:

- kasutab õppetöös matemaatika-, tehnoloogia- ja loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi võimetekohaselt;
- hoolib loodusest ja keskkonnast.

7) Ettevõtlikkuspädevus:

- on töökas ja tegus;
- leiab sobivaid võimalusi õppimise jätkamiseks ka pärast põhikooli lõpetamist;
- teab, et oma tegude eest tuleb vastutada.

8) Digipädevus:

- kasutab infotehnoloogilisi vahendeid võimetekohaselt ja sihipäraselt;
- teab turvalise ja viisaka internetikasutuse põhitõdesid.

Ajaloo lõiming õppekava läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Õpilasi valmistatakse ette õpingute jätkamiseks ja enesetäiendamiseks. Õpilastele antakse suuniseid tulevase ameti valikul.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Käsitletakse inimtegevuse mõju keskkonnale läbi ajaloo. Kujundatakse keskkonda säästvat mõtteviisi.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Õpilasi suunatakse mõtlema ja arutlema kodukoha ning riigi arengu ja probleemide üle. Ajalootunnid annavad hea võimaluse innustada õpilasi täitma kodanikukohust (nt osalema

valimistel ja kaasava eelarve hääletustel jne). Kujundatakse soovi väärtustada kodukoha ajaloolist miljööd ja kultuuriväärtusi.

Kultuuriline identiteet

Tutvustatakse eestluse kujunemist läbi ajaloo. Kasvatatakse oma rahvuskultuuri ja kultuuripärandit hindavaid kodanikke. Õpetatakse hindama teisi rahvusi ja kultuure.

Teabekeskond ja meediakasutus

Info otsimiseks õpetatakse kasutama erinevaid internetikeskkondi. Suunatakse kasutama erinevaid teavikuid. Suunatakse eri infoallikatesse kriitiliselt suhtuma.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Tutvustatakse tehnoloogia arengut läbi aegade. Selgitatakse, kuidas innovatsioon on mõjutanud inimkonna ajaloo kulgu.

Tervis ja ohutus

Käsitletakse inimese tervisekäitumist läbi ajaloo. Õpetatakse hindama tervist säästvaid harjumusi ja käitumist.

Väärtused ja kõlblus

Õpetatakse hindama demokraatlike väärtusi. Õpetatakse viisakalt ja teisi arvestavalt avaldama oma arvamust, seisukohti ja väärtushinnanguid. Õpetatakse arvestama teistsuguseid arvamusi, seisukohti ja väärtushinnanguid.

Ainetevahelise lõimingu rakendamine

Ajalugu ja eesti keel

- Arendatakse lugemis- ja kirjutamisoskust.
- Arendatakse info leidmise oskust.
- Arendatakse eneseväljendusoskust

Ajalugu ja matemaatika

- Õpetatakse mõistma ajalooliste sündmuste järgnevust, kasutades ajatelge.
- Toetudes matemaatilistele oskustele arvutatakse sündmuste toimumisaega ja sellest möödunud aega.
- Kinnistatakse teadmisi ajaühikutest (kuupäev, aasta, aastakümme, sajand, aastatuhat).
- Kinnistatakse teadmisi Rooma numbritest.

Ajalugu ja inimeseõpetus

- Käsitletakse inimese tervisekäitumist läbi aegade.
- Käsitletakse toidu- ja joogikultuuri muutumist läbi ajalo.
- Käsitletakse inimsuhete ja eluviiside muutust läbi aegade.

Ajalugu ja loodusõpetus

- Käsitletakse liikide arengut läbi aegade.
- Õpetatakse taime- ja loomaliikide ning loodusvarade kasutuselevõttu läbi ajalo.
- Käsitletakse inimeste suhteid loodusega erinevatel ajaperioodidel.
- Käsitletakse loodusteaduste arengut läbi aegade.
- Korraldatakse temaatilisi õppekäike.

Ajalugu ja võõrkeeled

- Õpetatakse korrektselt hääldama ja kirjutama võõrapäraseid nimesid ja sõnu.
- Tutvustatakse teiste rahvaste ajalugu ja kultuuri.

Ajalugu ja kunstiained

- Tutvustatakse tuntud heliloojaid ja kunstnikke ning nende teoseid läbi aegade.
- Tutvustatakse eri ajastute muusikat.
- Käsitletakse ehituskunsti muutumist ja arengut aegade jooksul.
- Korraldatakse kunstiteemalisi õppekäike (näituste ja muuseumide külastamine, filmide vaatamine).

Ajalugu ja tööõpetus

- Tutvustatakse tööriistade ja -võtete arengut ning eri materjalide kasutuselevõttu.
- Tutvustatakse tehnika ajalugu ja kuulsaid leiutajaid.

Ajalugu ja kehaline kasvatus

- Tutvustatakse tuntud sportlasi ja nende saavutusi läbi aegade.
- Tutvustatakse antiikolümpiamänge.
- Korraldatakse õppekäike (näituste ja muuseumide külastamine, filmide vaatamine).

Õpitulemused kooliastmeti

II KOOLIASTE

Õpitulemused II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb huvi oma pere, kodukoha ja kodumaa vastu;
- 2) mõistab ajatelje abil sündmuste ajalist järgnevust ja ajaloo jaotamist ajastuteks;
- 3) tajub eluolu ja esemelise keskkonna muutumist läbi aja;
- 4) teab, kuidas muutus inimeste eluolu muinasajal;
- 5) teab mõnd olulist ajaloolist isikut ja tema rolli ajaloos.

35 tundi (üks tund nädalas)

Õpitulemused 6.klassis

Õpilane:

- 1) tunneb huvi oma perekonna ajaloo ja sellega seotud minevikusündmuste vastu;
- 2) teab, et kodukoht ja elutingimused on ajaloo käigus muutunud;
- 3) tajub mineviku ja oleviku seoseid;
- 4) mõistab ajalist järgnevust ajateljel, omab üldist ettekujutust kodukoha ajaloo perioodidest.

ÕPPESISU

1. SISSEJUHATUS

Mis on ajalugu? Ajaarvamine. Mida me minevikust mäletame? Suguvõsa ajalugu. Minu suguvõsa.

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) mõistab, et ajalugu on lugu erinevatest aegadest;
- 2) mõistab, et ajatelg kujutab aja kulgemist ning oskab sellele märkida oma sünniaja ning käesoleva aasta;
- 3) nimetab oma lähisugulasi ja teab nende ameteid;
- 4) oskab nimetada seiku oma lapsepõlvest ja räägib oma kodust;
- 5) saab eluliste näidete varal aru mõistete "sugupuu", "põlvkond" ja "esivanemad" tähendusest;
- 6) peab oluliseks põlvkondade vahelisi sidemeid ja hindab teadmisi oma sugulaste kohta;
- 7) mõistab, et möödunud sündmused nii tema enda elus kui ka ümbritsevas maailmas ongi ajalugu.

2. MEENUTUSED KUI AJALOOALLIKAD

Vanemate (ema, isa) lapsepõlve aegne elu maal. Vanemate lapsepõlve aegne elu linnas. Vanavanemate elu maal nende noorusajal. Vanavanemate elu linnas nende noorusajal. Koolläbi aegade. Toit inimeste elus eri aegadel. Eri ajastute inimeste rõivad.

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) oskab nimetada sarnasusi ja erinevusi enda vanemate ning vanavanemate lapsepõlve vahel;
- 2) oskab nimetada sarnasusi ning erinevusi linna- ja maainimeste elus tänapäeval ja minevikus;
- 3) oskab võrrelda koolielu tänapäeval ja minevikus;
- 4) oskab võrrelda inimeste toitumis- ja riietumisvõimalusi minevikus ja tänapäeval.

3. KIRJALIKUD JA ESEMELISED AJALOOALLIKAD

Vanad asjad jutustavad minevikust. Muuseum. Kirjalikud ajalooallikad, arhiiv. Vanad ehitised jutustavad minevikust. Rehetare. Ajaloo jäljed maastikul ja maapõues. Raamatud räägivad ajaloost. Filmid räägivad ajaloost.

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) uurib ja iseloomustab mõnd vana eset ning võrdleb seda tänapäevasega;
- 2) nimetab olulisemaid Eesti/kodukoha muuseume;
- 3) teab, milleks on muuseumid vajalikud ja mida seal eksponeeritakse;

- 4) nimetab ja eristab ajalooallikaid;
- 5) teab, milleks arhiivid on vajalikud ja mida seal säilitatakse;
- 6) nimetab kodukoha vanemaid hooneid/linnamägesid/kalmistuid;
- 7) võrdleb tänapäevaseid ja vanu hooneid ning elamistingimusi;
- 8) teab, et maapõuest võib leida esemeid, ehitisi ja säilmeid, mis annavad ajaloo kohta teavet;
- 9) oskab nimetada mõningaid eesti filme ja raamatuid, mis käsitlevad ajaloosündmusi.

4. KODUKOHT LÄBI AEGADE

Esimesed märgid inimasustusest Eesti aladel. Kodukoht muinasajal. Kodukoht keskajal. Kodukoht vanavanemate lapsepõlves. Eluolu kodukohas kaasajal.

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) teab, millised leiud viitavad esmasele inimasustusele;
- 2) teab üldist inimeste eluolust eri ajastutel (elukoht, eluviis, tegevused);
- 3) oskab võrrelda tänapäevast ja vanavanemate lapsepõlveaegset kodukohta.

III KOOLIASTE

Õpitulemused III kooliastmes

9.klassi lõpetaja:

- 1) teab, kuidas on läbi ajaloo muutunud eestlaste eluolu ja esemeline keskkond;
- 2) teab mõningaid Eesti ajalugu mõjutanud sündmusi Euroopa ja maailma ajaloos;
- 3) teab uusaja ja lähiajaloo sündmusi Eesti ajaloos;
- 4) mõistab oluliste isikute rolli Eesti, Euroopa ja maailma ajaloos;
- 5) mõistab ajatelje abil sündmuste ajalist järjekordest ja ajaloosündmuste täpset dateerimist;
- 6) teab Eesti Vabariigi valitsemiskorda ja seda, kuidas riik toimib; väärtustab oma kodumaad ja selle kodanikuks olemist.

7. KLASS

70 tundi (2 tundi nädalas)

Õpitulemused 7.klassis

Õpilane:

- 1) selgitab õpitava ajalooperioodiga seostuvaid olulisemaid põhimõisteid;
- 2) nimetab tähtsamat muinasajast ja selle perioodidest (kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg), kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid;
- 3) teab vanaaja kultuure ja oskab nimetada ajastu olulisemaid saavutusi ja leiutisi;
- 4) kirjeldab kõige üldisemal kujul keskaja olemust;
- 5) teab keskaja Euroopa eluolu muutusi, avastusi ja leiutisi;
- 6) teab olulisemaid sündmusi, mis leidsid aset keskajal Eesti aladel.

ÕPPESISU

5. MUINASAEG

Ajaarvamisest. Kiviaeg. Tule kasutuselevõtt. Karjakasvatuse ja põlluharimise algus. Metallide kasutuselevõtt. Looduslike tingimuste osa inimkonna arenemisel. Muinasaja ajajärgud ja nende üldise loomustus: kordamine.

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) joonistab ajatelje ning märgib sellele erinevad ajastud;
- 2) kirjeldab lühidalt inimeste eluolu kiviajal;
- 3) nimetab piltide abil esimesi koduloomi ja põllukultuure;
- 4) selgitab põhjuseid, miks inimene loobus rändavast eluviisist;
- 5) kirjeldab näidete varal, kuidas muutus tööriistade materjal ja kvaliteet metallide kasutuselevõttuga;
- 6) kirjeldab näidete varal, kuidas looduslikud tingimused kujundasid muinasaja inimeste eluolu.

6. MUINASAEG EESTIS

Jääaja lõpp ja esimesed inimasustuse jäljed Eesti aladel. Muistsete eestlaste eluolu.

Eestlased muinasaja lõpus. Eestlaste naaberrahvad ja kujunevad riigid.

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) teab, kuidas tekkis ja lõppes jääaeg;
- 2) joonistab ajatelje ning märgib sellele muinasaja ning esimeste teadaolevate asulate tekkeajad Eesti alal,
- 3) teab esimesi asulakohti Eesti aladel ning mida sealt on leitud;
- 4) leiab Euroopa kaardilt Eesti asukoha;
- 5) näitab Eesti kaardil esimesi asulakohti;
- 6) kirjeldab eestlaste eluolu muinasajal ja selle lõpul;
- 7) nimetab eestlaste naaberrahvaid ja -riike ja näitab neid kaardil.

7. VANAAEG

Mesopotaamia. Vana-Egiptus. Vana-India. Vana-Hiina. Vana-Kreeka. Vana-Rooma. Ristiusu teke.

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) märgib ajateljele vanaaja ning selle olulisemad daatumid (nt kirja teke, Cheopsi püramiidi rajamine, Suure Hiina müüri ehitamine jne);
- 2) teab, miks vanaaja riigid tekkisid suurte jõgede äärde;
- 3) nimetab vanaaja riikidest pärinevaid leiutisi ja uuendusi (nt ehituses);
- 4) nimetab vanaaja riikide kultuurisaavutusi;
- 5) selgitab abiga olulisemaid teemakohaseid mõisteid;
- 6) teab, kuidas ristiusk tekkis ja millised on ristiusu põhimõtteid.

8. KESKAJAST JA FEODAALKORRAST

Keskaja üldisloomustus. Põlluharimise areng keskajal. Talupoegade eluolu. Feodaalide eluolu. Keskaegsed linnad. Ristiusu kirik ja risticõjad.

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) märgib ajateljele keskaja;
- 2) nimetab põhilisi ühiskonnaklasse;
- 3) kirjeldab lühidalt talupoegade ja feodaalide elu;
- 4) kirjeldab piltide abil keskaegset linna (nt Tallinna näitel) ja selle elanikke ning nende tegevusalasid;
- 5) teab, mis on kirik ja mis on selle ülesanded;

- 6) teab, millist rolli omas kirik keskaja inimese elus;
- 7) teab, miks katoliku kirik algatas ristisõjad.

9. EESTLASTE MUISTNE VABADUSVÕITLUS

Liivlaste ja lätlaste alistamine ristisõja käigus. Muistse vabadusvõitluse algus. Muistse vabadusvõitluse olulisemad lahingud. Taanlased Põhja-Eestis. Muistse vabadusvõitluse lõpp. Miks eestlased lüüa said?

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) märgib ajateljele muistse vabadusvõitluse toimumisaja;
- 2) mõistab näidete varal, miks ristisõda meie aladele laienes;
- 3) teab, millistest riikidest ristisõdijad tulid;
- 4) teab muistse vabadusvõitluse olulisemaid lahinguid ja nende tulemusi ning tähtsamaid isikuid;
- 5) teab, kuidas lõppes muistne vabadusvõitlus, mis see eestlastele kaasa tõi ja mis oli kaotuse põhjuseks.

10. EESTLASED VÕÕRA VÕIMU ALL

Eesti ala pärast vallutust. Jüriöö ülestõus. Keskaegsed linnad Eestis. Keskaegne Tallinn. Reformatsioon.

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) nimetab kaardi abil, kes valitsesid Eesti alasid pärast muistset vabadusvõitlust;
- 2) märgib ajateljele Jüriöö ülestõusu ja reformatsiooni toimumisajad;
- 3) selgitab eestlaste olukorda pärast võõra võimu alla sattumist;
- 4) selgitab, miks Jüriöö ülestõus algas, kirjeldab sündmuste käiku;
- 5) teab, kuidas Jüriöö ülestõus lõppes ja mida see eestlastele kaasa tõi;
- 6) nimetab ja näitab kaardil keskaegseid linnu Eesti aladel;
- 7) kirjeldab piltide abil keskaegset Tallinna ja selle kaitserajatisi;
- 8) teab, kes oli Martin Luther ja millised uuendused ta algatas.

11. EESTI VARAUUSAJAL

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) nimetab kaardi abil meie naaberriike ja -rahvaid;
- 2) märgib ajateljele Liivi sõja toimumisaja ja Tartu Ülikooli asutamisaaja;
- 3) nimetab Liivi sõjas osalenud riike ja selgitab üldist sündmuste käiku;
- 4) kirjeldab lühidalt talupoegade elu muutust Rootsi ajal;
- 5) teab, et Rootsi ajal hakati mõtlema maarahva harimisele ning tegevust alustasid esimesed talurahvakoolid;
- 6) teab, kes oli Forselius, mis rolli omas kohalikus hariduselus tema loodud õpetajate seminar;
- 7) teab, kuidas asutati Tartu Ülikool, mida seal õpetati;
- 8) võrdleb Rootsi-aegset ja tänapäeva kooli.

12. SUURED LEIUTUSED JA AVASTUSED

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) nimetab hiliskeskajegseid teadussaavutusi;
- 2) näitab kaardil ja nimetab riike, kust maadeavastajad teele asusid ning kuhu nad jõudsid;
- 3) märgib ajateljele Ameerika avastamise Columbuse poolt ning Magalhães'i ümbermaailmareisi toimumisaja;
- 4) nimetab muutusi meresõidu arengus;
- 5) teab Kolumbuse tähtsust ajaloos;
- 6) räägib abivahendite toel esimesest reisist ümber maailma;
- 7) selgitab, mida tõid endaga kaasa maadeavastused;
- 8) nimetab asumaadest Euroopasse toodud põllukultuure, loomi ja kombeid.

8.KLASS

70 tundi (2 tundi nädalas)

Õpitulemused 8. klassis

Õpilane:

- 1) selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste elu-olust Eestis kuni Esimese maailmasõja lõpuni;
- 2) nimetab Euroopa ja maailma uusaja tähtsamaid sündmusi, mis on mõjutanud Eesti ajalugu;
- 3) tunneb huvi Eesti mineviku vastu Euroopas;
- 4) teab, et Euroopas toimunud sündmused on oluliselt mõjutanud Eesti ajalugu;
- 5) kirjeldab, kuidas majanduslikud ja ühiskondlikud muutused on mõjutanud inimeste elukorraldust;
- 6) teab, et inimeste teadmised on kujunenud suhtlemises teiste rahvastega;
- 7) kõrvutab ajateljel mõningaid olulisi Eestis ja Euroopas toimunud sündmusi;
- 8) tunneb ajaperioodi iseloomulikke tunnuseid.

ÕPPESISU

13. MAAILM UUSAJAL

Mis on uusaeg? Euroopa uusaja algul. Ameerika iseseisvussõda ja USA sünn. Suur Prantsuse revolutsioon. Napoleoni sõjad. Euroopa pärast Napoleoni sõda . Tööstusrevolutsioon ja olulisemad leiutised.

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) märgib ajateljele uusaja kokkuleppelise alguse, Ameerika iseseisvussõja, Suure Prantsuse revolutsiooni, Napoleoni sõjakäigud;
- 2) nimetab ja näitab kaardil suuremaid Euroopa riike ja Põhja-Ameerikat;
- 3) selgitab lühidalt piltide abil Ameerika iseseisvuspüüdusi, sõja käiku ja tulemusi;
- 4) nimetab lühidalt piltide abil Suure Prantsuse revolutsiooni olulisemaid sündmusi, tähtsamaid tegelasi ja saavutusi;
- 5) kirjeldab lühidalt piltide abil Napoleoni sõjakäike ja nimetab tema olulisemaid saavutusi;
- 6) kirjeldab lühidalt kaardi abil mõne Euroopa riigi saatust pärast Napoleoni sõdu;

- 7) kirjeldab lühidalt piltide abil, kuidas tööstusrevolutsioon muutis maailma: üleminek tööstuslikule tootmisele (aurumasin), muutused transpordis (auruvedur ja -laev), fotograafia.

14. EESTI TSAARI-VENEMAA VÕIMU ALL

Põhjasõda ja Peeter I. Eesti pärast ühendamist Venemaaga, muudatused majanduses. Talupoegade koormiste suurendamine. Pärisorjus, selle kaotamine ja asendamine teoorjusega. Mõisnike eluolu. Teorendilt raharendile ja talude päriseksostmine. Talurahvarahutused, Mahtra sõda.

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) märgib ajateljele Põhjasõja toimumisaja, pärisorjuse kaotamise Eesti- ja Liivimaal;
- 2) nimetab ja näitab kaardil suuremaid Euroopa riike;
- 3) teab, kuidas muutus talupoegade elu pärast pärisorjuse kaotamist;
- 4) võrdleb lühidalt skeemi abil päris- ja teoorjust;
- 5) kirjeldab piltide abil mõisnike elu;
- 6) selgitab teo- ja raharendi erinevust, teab, kuidas algas talude päriseksostmine; teab, mis põhjustas talupoegade hulgas pahameelt ning põhjustas rahutusi.

15. EESTI TALURAHVA ELU 19.SAJANDIL

Talupere. Talu hooned. Talupere aastaringised tööd. Talurahva söök ja söögikombed. Rahvakalender ja rahvakombed. Talurahvakoolid.

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) märgib ajateljele 19. sajandi;
- 2) nimetab piltide abil talupere liikmed ja nende rollid;
- 3) nimetab piltide abil taluhooneid ja nende otstarvet;
- 4) nimetab pudulajuseid, keda talus peeti;
- 5) kirjeldab pildi abil rehielamut ja selle sisustust;
- 6) teab, milline otstarve oli rehielamul vilja töötlemisel;
- 7) nimetab piltide abil talupere olulisemaid töid ning tööriistu;
- 8) kirjeldab lühidalt talupere igapäevast ja pühadeaegset toidulauda ning võrdleb neid tänapäevastega;
- 9) võrdleb 19. sajandi ja tänapäeva inimeste igapäevaelu;
- 10) nimetab kalendri abil olulisemaid rahvakalendri tähtpäevi ja teab mõningaid kombeid;

- 11) kirjeldab piltide/filmi näitel koolielu 19. saj talurahvakoolis ja võrdleb seda tänapäevasega;
- 12) nimetab õppeaineid valla- ja kihelkonnakoolis ja võrdleb neid oma tunniplaani.

16. RAHVUSLIK ÄRKAMISAEG

Ärkamisaja eellugu ja Kr. J. Peterson. Fr. R. Kreutzwald ja „Kalevipoeg“ .J. V. Janssen ja „Postimees“ . Vanemuise Selts ja I üldlaulupidu. L. Koidula ja Eesti teatri algus. J. Hurt. C. R. Jakobson.

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) märgib ajateljele ärkamisaja olulisemad sündmused;
- 2) nimetab lühidalt ärkamisajale eelnenud sündmusi ja tegelasi;
- 3) nimetab piltide abil ärkamisaja tähtsamaid tegelasi ja teab nende olulisemaid saavutusi;
- 4) nimetab Eesti esimesi kutselisi teatreid ja linnu, kus need kodulinnu;
- 5) teab, kelle eestvõttel, millal ja kus toimus esimene üldlaulupidu ning kirjeldab seda sündmust lühidalt;
- 6) selgitab, mis on rahvaluule;
- 7) teab, kuidas pandi alus Eesti Rahva Muuseumi kogudele.

17. TÖÖSTUSE ARENG/VENESTAMISAEG

Esimesed vabrikud ja raudteed Eestis. Tööliste elu. Venestamisaja. Rahvuslik liikumine venestamisajal. EÜS ja Eesti rahvusvärvide algus. J. Tõnisson ja „Postimees“ . Karskus- ja spordiseltsid, G. Lurich.

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) märgib ajateljele Eesti rahvusvärvide esimese kasutuselevõtu (EÜS-i lipp);
- 2) näitab kaardil 19. saj lõpu Eesti tööstuslinna ja raudteeühendusi;
- 3) kirjeldab piltide abil tööliste elu- ja töötingimusi 19. sajandi lõpus ning võrdleb neid tänapäevaste oludega;
- 4) kirjeldab lühidalt ja näidete varal, miks venestamine algas ning milles see seisnes;
- 5) nimetab piltide abil rahvusliku liikumise juhte venestamisajal;
- 6) nimetab piltide abil tuntumaid spordiseltsidest võrsunud spordikuulsusi.

18. EESTI XX SAJANDI ALGUSES

Eesti majandus XX sajandi algul. 1905.-1907. aasta revolutsioon. Revolutsioonisündmused Eestis. Eesti enne I maailmasõda, väljarändamine. Eesti kultuur XX sajandi algul.

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) märgib ajateljele 1905. a revolutsiooni;
- 2) näitab kaardil Vene impeeriumi;
- 3) nimetab lühidalt revolutsiooni põhjusi ning selgitab piltide abil selle sündmusi;
- 4) kirjeldab lühidalt näitvahendite toel 1905. a sündmusi Eestis: streigid, mõisate põletamine, karistussalkade tegutsemine;
- 5) näitab kaardil maid, kuhu eestlased välja rändasid;
- 6) nimetab piltide abil 20. saj alguse tuntumaid Eesti kirjanikke, kunstnikke ja heliloojaid ning olulisi kultuurisündmusi (Eesti Rahva Muuseumi ja esimese eestikeelse keskkooli avamine).

19. MAAILM ENNE JA PÄRAST I MAAILMASÕDA

Suured leiutused ja avastused. Suurriikide ajastu (Briti impeerium, Ameerika Ühendriigid, Tsaari-Venemaa, Saksamaa, Prantsusmaa). I maailmasõja põhjused ja algus. 1917. aasta revolutsioon Venemaal ja Nõukogude võimu kehtestamine. I maailmasõja lõpp. Sündmused Eestis 1917. aastal. Sündmused Eestis 1918. aastal.

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) märgib ajateljele I maailmasõja toimumisaja, 1917. a revolutsiooni;
- 2) nimetab piltide abil 19. saj lõpu ja 20. saj alguse olulisemaid leiutisi (kino, auto, lennuk jne);
- 3) näitab kaardil impeeriume ja nende asumaid;
- 4) nimetab lühidalt I maailmasõja põhjusi ja kirjeldab selle algust;
- 5) nimetab piltide abil I maailmasõja käigus kasutusele võetud sõjalisi uuendusi;
- 6) näitab kaardil pärast I maailmasõda tekkinud uusi riike;
- 7) kirjeldab lühidalt rahva olukorda tsaari-Venemaal ning selgitab, miks ja kuidas revolutsioon aset leidis;
- 8) kirjeldab piltide ja kaardi abil sündmusi Eestis 1917. aastal;
- 9) teab, kuidas ja millal Eesti iseseisvus.

9.KLASS

35 tundi (1 tundi nädalas)

Õpitulemused 9. klassis

Õpilane:

- 1) selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste eluolust Eestis Esimese maailmasõja lõpust tänapäevani;
- 2) tunneb huvi Eesti riigi mineviku vastu;
- 3) teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi;
- 4) omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost;
- 5) mõistab, et eri ajastute kultuuri-, teaduse- ja tehnikasaavutused on olnud edasiviivaks jõuks riikide (ka Eesti) arengus;
- 6) teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
- 7) kujutab ajateljele toetudes ette maailmas toimunud olulisemaid sündmusi;
- 8) nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna;
- 9) kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;
- 10) väärtustab oma kodumaad ning Eesti Vabariigi kodanikuks olemist.

ÕPPESISU

20. EESTI VABADUSSÕDA

Vabadussõja algus. Eesti vabastamine. Sõda Landeswehriga. Vabadussõja lõpp ja Tartu rahu sõlmimine.

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) märgib ajateljele Vabadussõja toimumise ja Tartu rahu sõlmimise aja;
- 2) näitab kaardil Vabadussõja käiku ja nimetab olulisemaid lahinguid;
- 3) nimetab piltide abil Vabadussõja-aegseid olulisemaid tegelasi;
- 4) kirjeldab lühidalt piltide ja kaardi abil sõda Landeswehriga;
- 5) selgitab lühidalt, miks oli võit Landeswehri üle eestlaste jaoks oluline (Võidupüha tähistamine);
- 6) kirjeldab, kuidas ja mis tingimustel lõppes Vabadussõda;
- 7) kirjeldab, millal, kus ja kelle vahel sõlmiti Tartu rahu.

21. EESTI VABARIIK 1918-1940

Asutav Kogu ja maareform. Eesti Vabariigi sise- ja välispoliitika. Põllumajandus, tööstus, kultuur ja haridus Eesti Vabariigis.

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) märgib ajateljele Eesti esimese iseseisvusaja;
- 2) näitab kaardil Eestit ja nimetab tema tähtsamaid välispartnereid;
- 3) nimetab piltide abil Eesti põllumajanduse ja tööstuse põhilisemat toodangut;
- 4) nimetab piltide abil Eesti olulisemaid poliitika- ja kultuuritegelasi;
- 5) nimetab esimese iseseisvusaja tähtsamaid haridusasutusi (TÜ, TTÜ, Kõrgem Sõjakool).

22. MAAILM KAHE MAAILMASÕJA VAHEL

Saksamaa pärast I maailmasõda. Kommunistlik Nõukogude Liit.

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) märgib ajateljele maailmasõdade vahelise aja;
- 2) näitab kaardil ja nimetab Euroopa riike pärast I maailmasõda;
- 3) kirjeldab piltidele toetudes Saksamaa ja selle elanike olukorda pärast I maailmasõda;
- 4) kirjeldab lühidalt (abiga), kuidas Hitler võimule tuli;
- 5) kirjeldab piltidele toetudes eluolu Nõukogude Liidus;
- 6) nimetab piltide abil Nõukogude Liidu valitsejaid (Lenin, Stalin).

23. EESTI KAOTAB ISESEISVUSE. 1939-1940.

Molotovi-Ribbentropi pakt. Nõukogude Venemaa tegevus naaberriikide suhtes pärast MRP-d. Eesti okupeerimine ja liitmine NSV Liiduga.

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) märgib ajateljele MRP sõlmimise, Talvesõja alguse, Eesti okupeerimise ja juuniküüditamise aja;
- 2) näitab kaardil ja nimetab, kuidas Euroopa riigid MRP salaprotokollil alusel jaotati;
- 3) näitab Eesti kaardil Punaarmee baaside asukohti ja põhjendab abiga nende valikut;
- 4) kirjeldab abiga, kuidas Eesti kaotas iseseisvuse;
- 5) kirjeldab abiga, kuidas toimus juuniküüditamine;
- 6) kirjeldab abiga, miks Talvesõda algas ja kuidas see lõppes.

24. TEINE MAAILMASÕDA 1939-1945.

II maailmasõja käik. Okupatsioonid ja sõjasündmused Eestis. Sõjategevuse lõpp Eestis.

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) märgib ajateljele II maailmasõja toimumisaja;
- 2) näitab kaardil ja nimetab olulisemaid sõjas osalenud riike;
- 3) kirjeldab lühidalt piltidele toetudes II maailmasõja käiku ja selle tulemusi;
- 4) kirjeldab lühidalt piltide abil okupatsioonide aegset elu Eestis;
- 5) kirjeldab lühidalt eestlaste valikuid sõja ajal ja nimetab, kelle poolel sõditi;
- 6) kirjeldab lühidalt, kuidas sõda Eesti ja eestlaste jaoks lõppes;
- 7) kirjeldab, kuidas sõda mõjutas kodukohta;
- 8) näitab kaardil ja nimetab riike, kuhu eestlased sõja lõpus põgenesid.

25. EESTI JA MUU MAAILM PÄRAST II MAAILMASÕDA

Maailm pärast II maailmasõda, külm sõda. Nõukogude Eesti. Nõukogude Liidu kokkuvarisemine. Eesti taasiseseisvumine.

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) märgib ajateljele II maailmasõja lõpu, Eesti taasiseseisvumise ja Nõukogude Liidu lagunemise;
- 2) näitab kaardil ja nimetab Euroopa riike pärast II maailmasõda;
- 3) kirjeldab lühidalt suurriikide vahelisi suhteid pärast II maailmasõda;
- 4) kirjeldab abiga, kuidas toimus märtsiküüditamine;
- 5) kirjeldab näidetele tuginedes elu Nõukogude Eestis;
- 6) kirjeldab piltidele toetudes Eesti taasiseseisvumisele viinud sündmusi (fosforiidisõda, öölalulpeod, Balti kett);
- 7) nimetab põhjusi ja sündmusi, miks NSVL kokku varises.

ÜHISKONNAÕPETUS

ÕPPESISU:

Põhiseadus ja Eesti riigi sümbolid. Riigikogu, riigipea, valitsus. Kohalik omavalitsus. Korrakaitse. Riigikaitse. Kohus. Eesti ja rahvusvahelised organisatsioonid (Euroopa Liit, NATO).

Hindamise aluseks olevad õpitulemused:

- 1) teab, et tähtsaim seadus on põhiseadus, kus on kirjas inimeste õigused ja kohustused ning toob nende kohta näiteid;
- 2) nimetab riigi sümboleid;
- 3) nimetab võimul olevat presidenti ja peaministrit;
- 4) nimetab piltide abil kõiki Eesti presidentide;
- 5) nimetab erakondi;
- 6) nimetab linnapead/vallavanemat;
- 7) nimetab ameteid, kes tagavad riigi siseturvalisust (politsei, päästeamet, kiirabi) ja kirjeldab lühidalt nende ülesandeid;
- 8) oskab vajadusel abi kutsuda (112);
- 9) kirjeldab lühidalt kaitseväge ja kaitseväe ülesandeid ja teab nende erinevust;
- 10) teab, millega tegelevad kohtud;
- 11) teab, mis on kohtuniku, prokuröri ja advokaadi roll kohtuistungil;
- 12) nimetab olulisemaid rahvusvahelisi organisatsioone, kuhu Eesti kuulub ja teab nende sümboleid.